

Το γεγονός του θανάτου στην Ορθόδοξη Θεολογία

/ [Πεμπτούσια](#)

Η μελέτη της κας Νίκης Νικολάου για τη σχέση της θεολογικής ανθρωπολογίας με τη Βιοηθική (προηγούμενη δημοσίευση: www.pemptousia.gr/?p=84841), εξετάζει ένα ακόμη θεμελιώδες βιοηθικό ζήτημα, αυτό της θέσης του θανάτου στην ανθρώπινη ζωή.

1.13. Η θεολογική θεώρηση του γεγονότος του θανάτου

Το ερώτημα τι είναι θάνατος, θα μένει πάντοτε αναπάντητο ακόμη και για την Εκκλησία. Ο θάνατος παραμένει ένα απρόσιτο μυστήριο με την έννοια ότι «κατά την ώρα του θανάτου και μετά γίνονται μυστήρια πράγματα, τα οποία δεν μπορεί να συλλάβη η λογική του ανθρώπου από τώρα»[147]. Η Εκκλησία, θεωρεί το γεγονός του θανάτου ως το χωρισμό ή την έξοδο της ψυχής από το σώμα και τη μετάβαση από τον φθαρτό υλικό κόσμο στην αιώνια ζωή. Ο θάνατος, δηλαδή, σηματοδοτεί το τέλος της βιολογικής ζωής του ανθρώπου. Ο άνθρωπος γνωρίζει ότι το μόνο σίγουρο στη ζωή του από τη στιγμή που γεννήθηκε, είναι ότι θα πεθάνει. Η ώρα του θανάτου του, όμως, είναι άγνωστη για το λόγο ότι εάν ο άνθρωπος γνώριζε πότε θα πεθάνει, «δεν θα σταματούσε να αμαρτάνει και να μην αδιαφορεί για την αρετή»[148].

Πηγή: commons.wikimedia.org

Για τον Χριστιανισμό δύο είδη θανάτου πρωτανεύουν στην ανθρώπινη ύπαρξη: ο σωματικός και ο πνευματικός. Τρεις είναι οι τρόποι του σωματικού θανάτου: ο φυσικός, ο αιφνίδιος και ο αναμενόμενος. Κατά τον πρώτο τρόπο, ο θάνατος έρχεται με τα βαθιά γεράματα, ενώ κατά το δεύτερο έρχεται μετά από ένα ξαφνικό φόνο ή δυστύχημα. Υπό το πρίσμα του τρίτου τρόπου, όταν δεν μπορεί να θεραπευθεί μια ασθένεια ενός ανθρώπου, τότε ο ασθενής χαρακτηρίζεται ως θνήσκων και καταβάλλονται προσπάθειες ώστε να έχει ένα «καλό» θάνατο, όσο δύσκολο και αν είναι αυτό.

Το δεύτερο είδος θανάτου, είναι ο πνευματικός. Πρόκειται για το χωρισμό της ψυχής από το Άγιο Πνεύμα, την πηγή κάθε χάριτος. Ο άνθρωπος επιλέγει να βλασφημήσει εναντίον του Αγίου Πνεύματος. Η βλασφημία είναι η προσβολή και η ύβρις του Θεού και των θείων γενικότερα, αλλά και το αντίθετο του αίνου και της δοξολογίας του Θεού και παντός δημιουργήματός Του[149]. Θεωρείται ως βαρύτατο αμάρτημα. Ως αποτέλεσμα, το Άγιο Πνεύμα εγκαταλείπει τον άνθρωπο και αυτός οδηγείται στην αιώνια κόλαση. Αυτού του είδους αμαρτία, συνιστά οντολογικό γεγονός της διακοπής της σχέσης Θεού και ανθρώπου. Ο άνθρωπος απομακρύνεται από τον Θεό, τον συνάνθρωπό του και την κτίση. Εντούτοις, ο άνθρωπος, εφόσον παραμένει ζωντανός σωματικά, μπορεί να μετανοήσει και να επανέλθει σε κοινωνία με το Άγιο Πνεύμα. Κατά τον Δαμασκηνό «*μετάνοιά έστιν έκ τοῦ παρὰ φύσιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν*

»[150]. Με τη μετάνοια, ο άνθρωπος αποκαθιστά τις σχέσεις του με τον Δημιουργό του, τον συνάνθρωπό του και την κτίση. Να σημειωθεί ότι ο διαχωρισμός των ειδών του θανάτου είναι μια σχολαστική ερμηνεία των Ορθόδοξων θεολόγων και τόσο ο φυσικός όσο και ο σωματικός θάνατος δεν νοούνται ξεχωριστά[151].

Μετά το χωρισμό των δύο συστατικών στοιχείων του ανθρώπου, το σώμα τοποθετείται στη γη και εκεί διαλύεται. Διασπάται γιατί είναι σύνθετο, δηλαδή αποτελείται από πολλά στοιχεία. Αντίθετα, η ψυχή δεν διασπάται, αλλά αλλάζει τρόπο ύπαρξης. Ο Γρηγόριος Νύσσης λέει προς τούτο ότι η ψυχή δεν μπορεί να διασπαστεί, γιατί η διάλυση αποτελεί τη φθορά του σύνθετου όντος, κάτι που θα σήμαινε ότι η ψυχή είναι σύνθετο στοιχείο[152]. Επομένως, εάν η ψυχή διασπόταν, θα είχε τα ίδια συστατικά με το σώμα και κατά συνέπεια δεν θα ήταν αθάνατη. Η ψυχή, λοιπόν, είναι απλή και ασύνθετη, δεν αποτελείται από διάφορα στοιχεία. Κατά την Ανάσταση, αυτό δεν αποτελεί εμπόδιο στην ψυχή για να βρει τα στοιχεία του σώματος. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, η ψυχή ζωοποιεί το σώμα, του δίνει κίνηση, ενέργεια και ζωή και για αυτό όταν η ψυχή αποχωρίζεται το σώμα, το σώμα πεθαίνει και διαλύεται.

Ο θάνατος δεν προέρχεται από τη θεία βούληση, γιατί είναι αδύνατο να προέλθει κάτι κακό από τον αγαθό Θεό. Ο Θεός, μάλιστα, προσπάθησε να εμποδίσει την έλευση του θανάτου στον κόσμο, για αυτό πριν την πτώση φανέρωσε το θέλημά του, το οποίο οδηγούσε στην αθανασία. «Όταν δημιούργησε τον άνθρωπο δεν τον δημιούργησε για να πεθάνει»[153]. Αιτία της έλευσης του θανάτου στην ανθρώπινη φύση και η επέκτασή του σε όλη την κτίση, είναι η κακή χρήση του αυτεξουσίου του ανθρώπου. Η παράβαση των πρωτοπλάστων, είχε ως τίμημα τη στέρηση της ζωής και τον ερχομό του θανάτου στη ζωή του ανθρώπου. Ο Θεός, όμως, προσπάθησε να παρατείνει τη λύπη που προκαλεί ο θάνατος, αυξάνοντας το ανθρώπινο γένος με πολλούς απογόνους και προετοιμάζοντας τον ερχομό του άνθους της αφθαρσίας Ζωοδότη Χριστού. Ο θάνατος είναι κάτι αφύσικο και εχθρός του ανθρώπου και καθήκον του κάθε χριστιανού είναι να τον νικήσει δια του Χριστού. Μετά την ενανθρώπιση του Θεού Λόγου, ο θάνατος ονομάζεται κοίμηση και καθίσταται μια γέφυρα προς την αιώνια ζωή.

[Συνεχίζεται]

[147] Ιερόθεος, Σ. Βλάχος, *Η ζωή μετά τον θάνατο*, (http://img.pathfinder.gr/clubs/files/34350/9.html), ημερομηνία ανάκτησης 18/05/2013

[148] Αρχιμανδρίτης Εφραίμ, *Ο αιφνίδιος θάνατος από θεολογικής απόψεως*,

(<http://www.pemptousia.gr/2013/06/%CE%BF-%CE%B1%CE%B9%CF%86%CE%BD%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%B8%CE%AC%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CE%B8%CE%B5%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B1%CF%80/>), ημερομηνία ανάκτησης 21/06/2013

[149] Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, τόμος 4^{ος}, (Αθήνα: Αθ. Μαρτίνοσ, 1964), σ. 932

[150] Ιωάννης Δαμασκηνός, *Έκδοσις Ακριβής της Ορθοδόξου πίστεως*, ό.π., σ. 202

[151] Στο ίδιο, σ. 474

[152] «*Ἡ οὖν ψυχὴ μετὰ τοῦτο ποῦ ἔσται; Εἰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς στοιχείοις εἶναι τις λέγοι, τὴν αὐτὴν εἶναι τούτοις κατ' ἀνάγκην συνθήσεται. Οὐ γὰρ ἂν γένοιτό τις τοῦ ἑτεροφυοῦς πρὸς τὸ ἀλλότριον μίξις, καὶ, εἰ ταῦτα εἶη, ποικίλη τις πάντως ἀναφανήσεται ἢ πρὸς τὰς ἐναντίας μεμιγμένη ποιότητος, τὸ δὲ ποικίλον ἀπλοῦν οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐν συνθέσει θεωρεῖται πάντως. Πᾶν δὲ τὸ σύνθετον καὶ διαλυτὸν ἐξ ἀνάγκης· ἢ δὲ διάλυσις φθορὰ τοῦ συνεστῶτός ἐστι» Γρηγόριος Νύσσης, *Περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως ο λόγος*, ό.π.*

[153] Αρχιμανδρίτης Εφραίμ, *Ο αιφνίδιος θάνατος από θεολογικής απόψεως*, ό.π.